Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 41 (3608) Варшава, 11 жовтня 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Григорія Сподарика

У Срокові відкрився культурний сезон українців Вармії та Мазур. с. 8

Розмова з Івоною МАРЦІШАК – президенткою фонду «Братерство». с. 10

Випускники українських класів: чи виконали свою місію? с. 12

ISSN 027-8254
41
9 770027 825269

eprasa.pl 80a2277e5c

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

З валізою пам’яті до спільного дому

Дискусія про багатокультурність Вармії та Мазур

У Пєнєнжні під час цьогорічного Свята врожаю представники української меншини, науки, місцевого самоврядування, церкви та державної адміністрації говорили про багатокультурність Вармінсько-Мазурського регіону. Дискусія «Станція Пєнєнжно – зона діалогу» стала розмовою не лише про минуле, а й те, як сьогодні співіснують різні історичні пам’яті, культури та покоління.

Символом зустрічі обрано залізничну станцію в Пєнєнжні. Протягом десятиліть вона була місцем, через яке до міста приїжджали українці на богослужіння. Водночас після Другої світової війни залізниця виконувала роль простору, де зустрічалися люди, які прибули сюди з різних частин країни та колишніх східних територій.

Одна з організаторок і ведуча дискусії докторка Ольга Кіх-Маслей наголосила, що розмова про минуле має допомагати будувати майбутнє. «Ми хочемо пам’ятати й добрі, й важкі моменти, щоб потім не повторювати цих останніх», – підкреслила вона.

Від переселення до спільноти

Вступ про післявоєнну історію регіону представив історик професор Ігор Галагіда. Науковець нагадав, що сучасна Вармінсько-Мазурська земля сформувалася внаслідок масштабних переселень. Після війни сюди прибули поляки з різних частин країни, люди з територій на схід від нового кордону, а також українці, виселені під час акції «Вісла». Водночас регіон залишався простором пам’яті про його попередніх мешканців – німців і мазурів. Перші десятиліття не були простими. Відмінності мови, культури та релігії нерідко ставали джерелом напруження. У випадку українців додатковими перешкодами були репресії та обмеження, запроваджені після акції «Вісла». Ігор Галагіда звертав увагу на те, що українська громада збереглася передусім завдяки звичайним людям. Мову, традиції та віру передавали в родинах, а церкви ставали не лише місцями молитви, а й просторами зустрічі та спілкування українською мовою. Згодом до цього додалися діяльність організацій, хорів, ансамблів, культурних гуртків і навчання української мови. Після 1989 року українці отримали значно ширші можливості для відкритого розвитку свого громадського та культурного життя. На думку історика, саме поєднання родинної пам’яті, релігійної та організованої діяльності дозволило громаді пережити найскладніші десятиліття. Історик водночас зауважив, що сьогодні українська меншина змінюється, тому її майбутнє не можна точно передбачити. Однак він залишається оптимістом і вважає, що українське життя в Польщі продовжуватиметься ще багато десятиліть.

Про подібний досвід із дещо іншої перспективи говорив голова Об’єднання українців у Польщі Мирослав Скірка, який приєднався до дискусії. Він звернув увагу на те, що історія Вармінсько-Мазурського регіону – це значною мірою історія людей, які змушені були залишати свої домівки та починати життя в новому місці. «Людина постійно трохи чужа, постійно не тут і не там», – зазначав Мирослав Скірка, порівнюючи досвід післявоєнних переселенців із ситуацією українців, які приїхали до Польщі після 2022 року. Він говорив і про те, що навіть між раніше осілими українцями та новоприбулими спочатку виникали відмінності й дистанція. За його словами, цей досвід показує важливість відкритості до людей, які приходять після нас. Історія різних спільнот регіону – варміяків, мазурів, німців, українців та інших – демонструє, що суспільство постійно змінюється, а здатність приймати інших є частиною цього процесу.

eprasa.pl 80a2277e5c

Німецька спадщина та українська освіта

Окремою темою стала історична спадщина регіону. Віктор Марек Лейк, колишній довголітній уповноважений маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства у справах нацменшин, звернув увагу на поступову зміну ставлення до німецького минулого регіону. За його спостереженнями, дедалі частіше воно сприймається не як щось, що потрібно вилучити з пам'яті, а як один із шарів історії, що може бути спільною спадщиною сучасних мешканців. Промовистим прикладом він назвав Ґурово-Ілавецьке. Колишній німецький храм сьогодні є греко-католицькою церквою, а його історична архітектура поєднується з українською мистецькою спадщиною, зокрема роботами Юрія Новосільського. «Ми можемо, якщо хочемо і маємо для цього серце й таланти, прийняти наступні шари культури цього регіону з користю для всіх нас», – відзначав Віктор Марек Лейк. Він пов'язав цю тему також із питанням української ідентичності. Як приклад поєднання українського походження з активною участю в польському суспільному житті назвав Мирона Сича. На його думку, збереження власної культури та громадянська активність у Польщі не суперечать одне одному.

Про роль освіти у збереженні української ідентичності говорила директорка Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Ґурові-Ілавецькому Марія Ольга Сич. Вона згадувала покоління переселенців, які передали своїм дітям мову, віру та традиції, а також говорила про особливе значення, яке вони надавали освіті. Сьогодні, як вона вважає, українська школа стоїть перед іншими завданнями. Вже недостатньо лише забезпечити навчання українською мовою – школа повинна давати якісну освіту, розвивати учнів і готувати їх до подальшого навчання та професійного життя. «Це не звичайна школа. Це осередок української культури й науки», – наголосила Марія Ольга Сич, говорячи також про роль інтернату, який для багатьох учнів стає місцем щоденного життя та формування спільноти.

Чергова учасниця дискусії професорка Тереза Астрамович-Лейк наголосила на іншому вимірі освіти – вихованні поваги до різних культур і прав меншин. Вона звернула увагу на те, що Польща має правові механізми захисту національних та етнічних меншин, однак самих законів недостатньо. «Демократія – це правління більшості, обмежене правами меншості», – сказала професорка, підкреслюючи значення щоденних практик та освіти.

До питання освіти та науки звернувся і заступник міністра науки та вищої освіти професор Анджей Шептицький. Він зазначив, що університети залишаються простором, де дослідження мов і культур меншин можуть розвиватися завдяки академічній автономії. Водночас тут є практичні обмеження: фінансування, нормативні зміни, а також кількість викладачів і студентів, необхідних для розвитку окремих напрямів. Віцеміністр теж говорив про дітей з міграційним досвідом та виклики, з якими вони стикаються у польських школах. Він звернув увагу, зокрема, на те, що в суспільстві з'являються антиукраїнські настрої, які також впливають на освітнє середовище.

Спільне майбутнє

Український досвід у сучасному регіоні представила генеральна консулка України в Ґданську Світлана Криса. Вона звернула увагу на відмінності між українцями, які живуть у Польщі протягом поколінь, та новою хвилею мігрантів, особливо тих, що потрапили сюди після 2022 року. За її словами, українці не є однорідною групою – вони походять із різних регіонів, мають різний життєвий і мовний досвід. Дипломатка наголошувала на ролі освіти та безпосереднього контакту між молодими поляками й українцями. Вона згадала зустріч із польськими школярами, під час якої побачила, наскільки стійкими можуть залишатися стереотипи про Україну. «У польських школах необхідним є такий предмет, як емпатія», – сказала Світлана Криса, наголошуючи на необхідності пізнавати досвід людей, які приїхали з країни, де триває війна. Водночас вона підкреслила, що досвід української меншини може бути важливим для нових мігрантів. Попри десятиліття, що минули після акції «Вісла», громада зберегла мову, культуру та традиції. Тим часом інтеграція, на її думку, не повинна означати відмови від власної ідентичності.

Про такі самі процеси говорив єпископ Аркадій Трохановський. Приїхавши на Вармінсько-Мазурську землю п'ять років тому, він спочатку сприймав її як незнайомий простір. Згодом, через знайомство з історією регіону, відкрив для себе його німецьку, мазурську та українську спадщину. Єпископ звернув увагу на те, що українська громада після акції «Вісла» також була змушена боротися за можливість зберігати свою культуру. «Ми мали в собі силу виживання», – сказав він, говорячи про невеликі громади, де церква ставала одночасно місцем молитви, зустрічі, вивчення мови та підтримки ідентичності. За словами владики, сьогодні церква також може бути місцем зустрічі між українцями, які давно живуть у Польщі, та тими, хто приїхав після 2014-го, а особливо після 2022 року. Йдеться про створення спільного простору для людей із різним досвідом, регіональним походженням і мовними звичками.

У завершальній частині дискусії її учасники повернулися до питання, як багатокультурність може функціонувати не лише як пам'ять про минуле, а як частина сучасного життя.

Анджей Шептицький, посилаючись на метафору подорожі Мирослава Скірки, говорив про зміну характеру польсько-українських контактів після 2022 року – від термінової допомоги до довгострокової співпраці, зокрема між університетами. Важливим він назвав створення умов, за яких люди можуть навчатися і працювати в обох країнах та використовувати набуті знання, зокрема для майбутньої відбудови України. Своєю чергою Віктор Марек Лейк підкреслив, що українці вже давно є частиною місцевого суспільства. «Ви – у себе», – сказав він, звертаючи увагу на українські церкви та інші свідчення укорінення громади. Він також закликав не дозволяти радикальним голосам визначати польсько-українські відносини.

Тереза Астрамович-Лейк говорила про спільний досвід поляків та українців, які після війни залишали свої домівки й поступово перетворювали нові місця проживання на дім. Для неї багатокультурність означає можливість залишатися вірним власній традиції, одночасно беручи участь у формуванні спільного простору. А Ігор Галагіда завершив дискусію ширшою історичною перспективою. Він нагадав, що після війни влада намагалася створити однорідну в національному та релігійному сенсі державу, однак реальна історія Польщі завжди була складнішою. Сьогодні різноманітність знову є помітною рисою країни.

Саме тому, на його думку, багатокультурність Вармінсько-Мазурського регіону варто розглядати не як проблему, яку потрібно розв'язати, а як спадщину, за яку сучасні мешканці несуть відповідальність. Як підсумував історик, це може бути «багатством нашої спільної землі». ●

eprasa.pl 80a2277e5c

11-й кінофестиваль «Україна!»

2 листопада у Варшаві розпочнеться 11-та едиція Фестивалю українського кіно «Україна!».

Протягом тижня глядачі зможуть переглянути найновіші українські художні, документальні, анімаційні та короткометражні фільми, зокрема ті, що отримали нагороди на міжнародних фестивалях.

Загалом на цьогорічний конкурс було подано майже 150 робіт. До конкурсу короткометражних фільмів відібрали 23 стрічки з України та Польщі – ігрові, документальні та анімаційні.

Варшавська частина фестивалю відбудеться в кінотеатрах «Атлантік», «Амондо» та Центрі кінокультури імені Анджея Вайди.

Повна програма фестивалю та список гостей будуть оголошені найближчим часом на фейсбук-сторінці та сайті кінофестивалю (ukrainaff.com).

XXXV «Підляська осінь»

Від четверга, 15 жовтня, до неділі, 18 жовтня, у кількох містах Підляського воєводства проходитимуть заходи в рамах цьогорічного XXXV Фестивалю української культури на Підляшші «Підляська осінь 2026».

Цього року фестиваль прийматимуть міста та села Гайнівка, Білосток, Більськ-Підляський, Черемха, Сім'ятичі та Нарва. Як і в попередні роки, виступатимуть виконавці з Польщі та України.

Програма фестивалю охоплює виступи кількох десятків ансамблів та гуртів. У різних місцевостях можна буде побачити підляські гурти «Ранок», «Гілочка», «Родина», «Вервочки», але теж виконавців з-поза Підляшшя, зокрема «Капелу Наконечного» з Перемишля, Чоловічий ансамбль церковної музики «Катапетасма» з Варшави, гурт «Ватага» з Рівного, Зразковий ансамбль народного танцю «Вербонька» із села Зоря у Рівненській області.

Нагадаємо, що Фестиваль української культури на Підляшші «Підляська осінь» – це найважливіша культурна подія, яку багато років організовує Союз українців Підляшшя. Відбувається захід у різних місцевостях регіону та пропонує широку програму, що представляє українську культуру. Початки фестивалю сягають 1991 року, коли в Мельнику відбувся перший Фестиваль української культури на Підляшші «Музичні діалоги над Бугом». У 1993 році фестиваль був перенесений до Більська. Відтоді він відбувається під назвою Фестиваль української культури на Підляшші «Підляська осінь» та є найбільш розмаїтим українським культурним заходом регіону, охоплюючи теж події для дітей, серед яких – дитячі театральні вистави.

За 35 років існування фестивалю його гостями були українські колективи з різних регіонів Польщі та України, але також Білорусі, Румунії, Литви тощо.

Повна програма фестивалю «Підляська осінь 2026» розміщена на фейсбук-сторінці події (Festiwal Kultury Ukraińskiej na Podlasiu «Podlaska Jesień» 2026 r.).

Зустріч у Перемишлі про те, що старше покоління може передати молодому

13 жовтня (18:00) у Народному домі в Перемишлі відбудеться зустріч під назвою «Коріння та крила – про те, що старше покоління може передати молоді».

«Чи замислюєтеся ви часом про те, яким величезним скарбом є ваш власний життєвий досвід? Кожна прожита мить, виклик чи стосунки – це мудрість, яка має величезну цінність не лише для вас, а й для наступних поколінь», – пишуть організатори.

Особливо на подію запрошують старших осіб, пропонуючи їм взяти участь в унікальних безплатних майстер-класах «Коріння та крила», що складатимуться з двох частин. Під час спільних розмов можна буде поділитися особистими історіями, а після – знайти в них найважливіші цінності та створити спільне «послання для молодого покоління».

Ведучою буде Йоанна Маркін, психологиня та психотерапевтка. Корінна мешканка Перемишля багато років працює з молоддю та дорослими й проводить психоосвітні заняття.

Майстер-клас складається з двох зустрічей: перша – «Коріння» – відбудеться 13 жовтня, друга – «Крила» – тижнем пізніше, 20 жовтня, о 18:00.

Місце події – бібліотека Народного дому в Перемишлі.

День української культури у Старґарді

Старґардський гурток ОУП запрошує на V День української культури у Старґарді, який відбудеться 10 жовтня. На сцені Старґардського культурного центру (Мала сцена) виступатимуть гурти «Український віночок», Український танцювальний ансамбль «Намисто», студія вокалу «Артист», дует «Луміна».

На заході, серед іншого, діятиме виставка вишивки та рукоділля. Для молодших учасників буде малювання обличчя та плетіння косичок. Також на місці присутні зможуть придбати тістечка та вареники.

Вхід на захід – вільний. Початок – о 17:00.

Адреса: Stargardzkie Centrum Kultury, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 105 (вхід на Малу сцену – від вул. Війська Польського).

Виставка й аукціон робіт на підтримку українських бійців

Понад 80 польських художників пожертвували картини, гравюри, скульптури, фотографії, книги та особисті пам'ятні речі для аукціону, кошти від якого підуть на допомогу Україні. З 23 до 30 вересня 125 робіт було представлено у Музеї сучасного мистецтва у Варшаві під час виставки «Мистецтво для перемоги – Люди культури з Польщі для вільної України 2026». Виставка охоплює, зокрема, колажі Віслави Шимборської, роботи Вільгельма Сасналя та Еви Курилюк, фотографії польських документалістів, які передали благодійники.

30 вересня перші роботи було представлено на церемонії відкриття аукціону, після чого розпочався

eprasa.pl 80a2277e5c

онлайн-продаж на Allegro Charytatywni. У заході взяла участь, зокрема, перша секретар Посольства України в Польщі Лариса Сидоренко, яка зачитала лист посла України Василя Боднара до організаторів та гостей ініціативи.

Наступні партії лотів виставлятимуться кожні 5-7 днів. Чергові роботи та предмети будуть регулярно продавати в рамах аукціону на вебсайті (sztukadlazwyciestwa.pl).

Кампанія триватиме, поки всі предмети не буде продано, орієнтовно – близько двох місяців. Проте організатори постійно звертаються до мистецької спільноти з проханням надалі жертвувати роботи зі своїх колекцій.

«Увага – прошу підтримки в надзвичайно важливій для мене справі. Я особисто в цьому беру участь, хоча це більш ніж особистий характер», – пише на своїй фейсбук-сторінці Мацей Пісук, ініціатор громадської акції «Мистецтво для перемоги».

Отримані кошти підуть на підтримку українських воїнів, які воюють на передовій. Прибуток від аукціону передадуть до трьох фондів: «Sikorki na Ukrainie», Uniters, а також «Kordon».

Фото з фейсбук-сторінки Мацея Пісука

Петиція «Врятуймо мирних жителів, ув'язнених в Олешках»

Місто Олешки в Херсонській області перебуває під російською окупацією з 2022 року. За повідомленнями, місто оточене та заміноване. Вважається, що в Олешках перебуває приблизно 2000 українських мирних жителів, а ще тисяча, включно з дітьми, – в навколишніх місцевостях. ЗМІ повідомляють, що ситуація настільки важка, що зневірені люди змушені їсти листя або голубів через брак їжі.

І хоча українські війська під кінець вересня доставили безпілотниками у 100 визначених локацій у місті приблизно чотири тонни продуктів, ситуація для мирних жителів залишається надалі тяжкою. Вони не можуть виїхати, існує нестача води, електроенергії та газу, а гуманітарної допомоги недостатньо. Українська сторона підготувала план евакуації, але без безпечного доступу до цивільного населення його неможливо реалізувати.

Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга звернувся до світу з проханням використати всі доступні інструменти, щоб дістатися до мешканців Олешок. Україна вимагає відкриття гуманітарного коридору, доставлення харчових продуктів та ліків, а також евакуації мирних жителів.

Своєю чергою організація «Євромайдан-Варшава» звертається до прем'єр-міністра Дональда Туска та міністра закордонних справ Радослава Сікорського з проханням проявити дипломатичну ініціативу.

У своїй петиції, яку може підписати кожен, автори просять прем'єр-міністра порушити справу Олешок на найвищому політичному рівні в Європейському Союзі та звернутися до президентів Європейської Ради та Європейської Комісії з проханням про скоординоване європейське дипломатичне втручання. Вони також закликають лідерів країн ЄС та партнерів Польщі спільно наполягати на негайному гуманітарному доступі до Олешок та безпечній і добровільній евакуації цивільного населення.

Крім цього, автори петиції апелюють до прем'єр-міністра з проханням звернутися до партнерів Польщі, зокрема країн Великої сімки (G7) та інших, які мають канали зв'язку з російською федерацією, щоб вони використали всі засоби й сприяли проведенню гуманітарної місії.

У петиції закликають Польщу теж виявити готовність підтримати гуманітарну місію, якщо Організація Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) або інші уповноважені організації отримають можливість провести її.

Водночас автори звернення очікують, що міністр закордонних справ Польщі порушить справу Олешок в ООН, терміново зв'яжеться з МКЧХ та підтримає його діяльність, а також звернеться до країн, які мають прямі канали зв'язку з москвою, з однозначним проханням вплинути на позицію росії та дозволити гуманітарним організаціям дістатися до цивільного населення. У документі теж звучить заклик до координації з Міністерством закордонних справ України, щоб «польська ініціатива відповідала конкретним потребам української сторони та посилювала її дипломатичні зусилля».

«Ми просимо Польщу не лише про пам'ять. Ми просимо про дії. Польща має голос у Європейському Союзі. Польща має голос в ООН. Польща має партнерів та дипломатичні інструменти. Ми не можемо чекати, поки буде надто пізно», – підсумовують петицію представники «Євромайдану-Варшава». Документ можна знайти та підписати, зокрема, на сторінці організації у фейсбуці (Euromaidan-Warszawa).

Студентська «Сарепта» в Новиці

14-19 вересня у Новиці на Лемківщині відбулася студентська «Сарепта». Проводив її отець Віталій Бойко з Ґорлиць. Про це повідомляє сайт Перемисько-Варшавської архієпархії УГКЦ.

«Кілька днів серед гір, лемківських сіл, старих храмів, іконописних майстерень та тиші стали для молоді часом, у якому поєдналися молитва, розмова, відпочинок, пізнання історії та просто радість бути разом», – читаємо у повідомленні.

Упродовж роботи табору молодь мала нагоду брати участь у спільних молитвах та духовних розмовах. Під час «Сарепти» було також багато простору, щоб пізнати Новицю. Молодь піднялася на оглядову вежу на горі Любань, побувала в Ґорлицях та відвідала майстерню в Білянці, де виготовляють дерев'яні скриньки.

Фото із сайту cerkiew.org

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 80a2277e5c

Ірина ЛУЧКО
Фото з архіву героя статті

POWERbook: військовий, який перетворив досвід війни на книгу про стійкість

Коли вторгнення росії стало неминучою реальністю, Андрій Хілько разом із командою не чекав першого дня війни. Ще за тиждень до її початку благодійний фонд, який він заснував понад 18 років тому, почав активно розгортати допомогу в різних містах.

Андрій Хілько

У перші місяці повномасштабної війни команда фонду працювала там, де потреба була найбільшою: допомагала сім'ям із дітьми, людям, які втратили свої домівки, підтримувала найуразливіші категорії населення. Особливо складною була гуманітарна діяльність у Бучі, Києві та Харкові, де допомога часто надавалася в надзвичайно небезпечних умовах. Згодом фонд зосередив свої зусилля на підтримці дітей загиблих і поранених захисників України, а також людей з інвалідністю, надаючи їм цільову допомогу відповідно до їхніх потреб.

Важливо зазначити, що значна частина гуманітарної допомоги, зокрема продукти харчування та медикаменти, надходила з Польщі. Ця підтримка стала неоціненним внеском у порятунок і підтримку українців у найважчі часи. Ми завжди пам'ятатимемо цю солідарність і щиро вдячні польському народу за простягнуту руку допомоги.

Для самого Андрія війна стала особистим вибором. Попри наявність законних підстав для демобілізації (багатодітний батько шести дітей), він добровільно вступив до лав ЗСУ в бойовий підрозділ, свідомо обравши службу для захисту своєї країни.

Під час служби у 2025 році його призначили відповідальним за напрям цивільно-військового співробітництва (CIMIC) – один із нових для ЗСУ напрямів у сучасному форматі застосування під час бойових дій. В умовах повномасштабної війни цей напрям набув особливого значення, адже став важливою ланкою взаємодії між військовими, цивільним населенням і місцевими громадами. Працюючи штаб-сержантом цього напряму, він поєднав військову підготовку з багаторічним досвідом комунікації, здобутим до війни. Важливою основою його роботи також стали знання, отримані під час навчання у цивільному житті за чотирма різними спеціальностями, що допомогло ефективно виконувати завдання у сфері цивільно-військового співробітництва. За словами військового, саме підтримка командування підрозділу та практичні навички взаємодії з людьми дозволили ефективно виконувати складні завдання на стику армії та цивільного суспільства.

На початку 2026 року вище командування Збройних сил направило його на навчання за стандартами НАТО за напрямом цивільно-військового співробітництва. Навчання проходило за участю міжнародних інструкторів і представників навчального центру НАТО у місті Бидгощ (Польща), після чого Андрій успішно отримав сертифікат і повернувся до України, щоб застосовувати здобуті знання на практиці в районі бойових дій.

Його професійний розвиток на цьому не зупинився. За направленням Генерального штабу ЗСУ та вищого командування він пройшов навчання у Військовому інституті Київського національного університету ім. Шевченка за напрямом соціального супроводу. Окремо здобув сертифікацію mhGAP з психологічних підходів у сфері цивільно-військового співробітництва, що ще більше посилило його практичні компетенції.

Саме сукупність цього досвіду – благодійного, військового, міжнародного та людського – стала основою для його книги POWERbook, яка вийшла друком у Польщі влітку цього року: «Я прийшов у ЗСУ як звичайна людина і вклав у цю книгу отриманий практичний досвід цивільного, військового життя, досвід НАТО, аби люди могли захистити себе, підготуватися, об'єднатися та тримати удар у випадку стихійних лих, війни або інших катаклізмів».

POWERbook не є академічним підручником чи збіркою теорії. Це практичний посібник, написаний простою мовою, який об'єднує реальні уроки війни, принципи цивільно-військової взаємодії, підходи, вивчені за стандартами НАТО, та особистий досвід автора. У книзі особливості доктрини NATO AJP-3 пояснено простою людською мовою, щоб її принципи були зрозумілими кожному читачеві. Головна ідея проста: стійкість можна навчитися розвивати. Люди здатні підготувати себе і свої родини, організувати взаємодопомогу в громаді, активно співпрацювати з органами влади, діяти впевненіше під час війни, стихійних лих чи інших кризових ситуацій.

Для Андрія Хілька ця книга стала продовженням тієї самої місії, яку він виконує щодня: допомагати людям вистояти тоді, коли світ навколо змінюється найскладнішим чином.

Військова служба не стала для нього відмовою від мирних справ, яким він присвятив роки до війни. Разом із партнеркою Іриною Лучко та командою Андрій продовжує підтримувати благодійні та соціальні ініціативи, зокрема проєкти, спрямовані на допомогу дітям, розвиток творчості та підтримку письменництва.

Для нього це не другорядний напрям. Андрій переконаний: дитинство під час війни не повинно складатися лише з новин про небезпеку, тривог і втрат. Дітям потрібні книги, творчість, можливість говорити, мріяти та створювати власні історії.

Саме тому його військова та благодійна діяльність сьогодні існують паралельно. На передовій – захист країни, у цивільному житті – підтримка потребуючих людей і дітей, а в книзі POWERbook – спроба передати накопичений досвід широкому колу читачів.

У цьому й полягає особливість його історії: досвід війни для Андрія не став лише особистим випробуванням. Він

eprasa.pl 80a2277e5c

прагне перетворити його на практичні знання, які можуть допомогти іншим людям краще підготуватися до кризових ситуацій, діяти разом і зберігати стійкість навіть у найскладніших обставинах.

Книга, яка вчить не розгубитися

Особиста мотивація автора при створенні POWERbook ґрунтується на простому спостереженні: навіть маючи ресурси, знання, друзів, сусідів і можливість отримати допомогу, людина в момент реальної небезпеки може розгубитися. Війна, стихійне лихо чи інша масштабна криза змінюють звичну реальність за лічені години, і те, що здавалося зрозумілим у спокійний час, раптом стає складним.

Саме тому POWERbook – не просто книга про виживання, це книга, яка об'єднує. Це книга про готовність, стійкість і взаємодію людей.

Одна з її ключових ідей полягає в тому, що стійкість суспільства починається зі звичайних людей, і аж потім з державних інституцій та професійних служб. Її основою є здатність людини зберігати спокій, тверезо оцінювати ситуацію, використовувати доступні ресурси та найголовніше – не залишатися наодинці з проблемами й загрозами.

Автор окремо звертає увагу на проблему соціальної роз'єднаності. Сучасні технології та соціальні мережі дають людям безпрецедентні можливості для комунікації, але водночас не завжди сприяють реальному спілкуванню між сусідами, громадами та людьми, які живуть поруч. У кризовій ситуації саме ця роз'єднаність може стати додатковою проблемою.

Тому POWERbook пропонує інший підхід: об'єднуватися, домовлятися, допомагати одне одному та використовувати спільні ресурси.

Ця ідея не обмежується національністю, мовою, етнічним походженням, релігією чи іншими відмінностями між людьми. Перед небезпекою людина залишається людиною. І мета такого об'єднання – спільна: зберегти життя, захистити себе та близьких, допомогти тим, хто поруч, подбати про дітей і тварин та вистояти під час кризи.

Саме тому POWERbook говорить не лише про те, як вижити, а й про те, як не втратити здатність діяти разом.

Це і є поняття цивільної стійкості: не чекати, поки хтось прийде і вирішить проблему, а розуміти власні можливості, знати, як підготуватися, і бути готовим допомогти іншому.

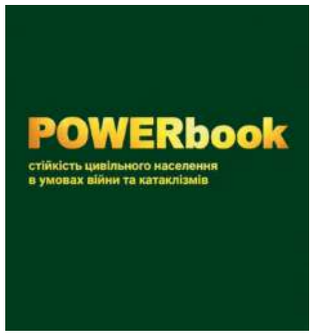
У цьому сенсі книга є продовженням практичного досвіду автора – від роботи з цивільним населенням і благодійної діяльності до військової служби та професійної підготовки у сфері цивільно-військового співробітництва. Він прагнув викласти цей досвід простою мовою, щоб це було зрозуміло не військовому фахівцю, а звичайній людині, яка одного дня може опинитися у надзвичайній ситуації.

Книга, яка не має терміну придатності

POWERbook – це книга про цивільну стійкість, підготовленість і здатність людини діяти в умовах небезпеки. Її зміст сформований реаліями сучасної війни та практичним досвідом автора, однак самі принципи, закладені в книзі, значно ширші за конкретну історичну ситуацію.

Саме тому автор називає POWERbook книгою поза часом.

Технології змінюються, суспільство розвивається, з'являються нові засоби комунікації, транспорт, системи безпеки та нові способи організації життя. Через десятиліття люди зможуть жити в умовах, які сьогодні здаються фантастикою – користуватися літаючими автомобілями, освоювати космос або будувати поселення під водою. Проте базові принципи людського існування залишаться незмінними навіть через п'ятдесят років: людині потрібно зберегти життя, захистити близьких, знайти ресурси, взаємодіяти з іншими людьми та діяти в умовах нестачі інформації або небезпеки.

Саме до цих первинних принципів і повертає читача POWERbook.

Книга може бути корисною широкому колу людей – незалежно від віку, професії, місця проживання чи рівня підготовки. Вона розрахована не лише на тих, хто живе в зоні воєнного конфлікту. Її принципи можуть бути застосовані під час природних катастроф, техногенних аварій, масштабних відключень, інших кризових ситуацій або будь-яких обставин, коли звичний порядок життя раптово перестає працювати.

Водночас POWERbook говорить не лише про індивідуальне виживання. Важливе місце в ній займає взаємодія між людьми – здатність об'єднуватися, розподіляти ресурси, підтримувати дітей, людей, які потребують допомоги, та не залишати без уваги домашніх тварин.

У цьому полягає одна з головних ідей книги: незалежно від того, наскільки далеко людство просунеться технологічно, у критичний момент вирішальними можуть стати дуже прості речі – холодна голова, підготовленість, взаємодопомога, відповідальність і здатність діяти разом.

Книга, яка допомагає не лише словами

Для Андрія Хілька POWERbook має ще один важливий вимір – благодійний.

20% чистого роялті-доходу автора від продажу книги після вирахування податків, зборів, платежів і комісій спрямовуватиметься на підтримку діяльності благодійного фонду БО «Фонд Хілько».

Це рішення має практичну мету. Благодійні проєкти, особливо в умовах війни, потребують не лише одноразових внесків, а й постійного та прогнозованого фінансування. Саме тому частина доходу від продажу книги має стати додатковим ресурсом, який дозволить фонду системніше планувати свою роботу, розширювати кількість проєктів і допомагати більшій кількості людей.

Серед пріоритетів – підтримка дітей, людей похилого віку та інших вразливих категорій населення, які залишаються у фронтових і прифронтових громадах та потребують допомоги, особливо напередодні складного зимового періоду.

У цьому Андрій бачить безпосередній зв'язок між змістом POWERbook та діяльністю фонду. Книга говорить про цивільну стійкість, готовність до криз, взаємодопомогу та здатність громади вистояти. Благодійна діяльність дозволяє перетворювати ці принципи на конкретні дії.

Підтримка дітей, допомога людям, які залишаються у небезпечних регіонах, розвиток дитячої творчості та створення умов, у яких люди можуть почуватися більш захищеними, – усе це стає практичним продовженням ідей, закладених у книзі.

Підтримати автора та придбати електронну версію книги можна за посиланням:

samvydav.com.ua/sites/power-book/power-book. ●

eprasa.pl 80a2277e5c

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

У Срокові відкрився культурний сезон українців Вармії та Мазур

Українська пісня, танець і спогади про людей, які десятиліттями зберігали традицію, поєдналися в Срокові. Саме тут уже 31-й раз відкрили Культурний рік українців Вармінсько-Мазурського регіону. Цьогорічний концерт отримав назву «Коріння, що єднає».

Для місцевої української громади концерт став нагодою знову зустрітися і показати, що після десятиліть українська культура тут продовжує жити.

«Наша основна ціль – об'єднати наших українців, показати, що ми далі існуємо і хочемо робити цей концерт», – наголошувала Богуслава Табака, голова гуртка Об'єднання українців у Польщі в Срокові. Вона пам'ятає часи, коли на таких заходах збиралося значно більше людей. Сьогодні ж частина мешканців Срокова залишається вдома, вважаючи, що концерт відбудеться і без них. Організатори, однак, не хочуть із цим миритися. «Ми не здаємося. Будемо робити цю подію так довго, скільки матимемо на це сили», – говорила голова гуртка.

Цього вечора причини прийти до будинку культури були особливо переконливими. Глядачі побачили «Черемош» із Венґожева, місцевий ансамбль «Сонечка», дует Вікторії Ноги та Ігоря Гайдаша й фолк-роковий гурт «Гаразд» із Ґданська.

Саме на прикладі історії «Черемоша» можна побачити силу української культури. Колектив був створений 1994 року у Венґожеві. Багато років він діяв під керівництвом Володимира Денеки, а потім була перерва. Проте три

eprasa.pl 80a2277e5c

роки тому ансамбль відновив роботу. Сьогодні ним керує Магдалена Лобач – колишня вихованка колективу, яка прийшла до «Черемоша» ще чотирирічною дитиною. Спочатку її приваблювали передусім зустрічі з подругами та поїздки разом із колективом за кордон. Згодом танець став її справжньою пристрастю. Ще підліткою вона почала допомагати молодшим учасникам, а тепер сама керує ансамблем. Сьогодні «Черемош» – польсько-український колектив, у репертуарі якого переважає український фольклор, але є також танці інших регіонів, зокрема вармінські. Репетиції стали не тільки підготовкою до виступів. Це місце, де зустрічаються діти, молодь і старші люди, виникають дружні стосунки та формується спільнота. «Маю величезну пристрасть – просто люблю українські танці й все життя цим жила. Я рада, що завдяки цій пристрасті можу захоплювати інших», – говорила Магдалена Лобач.

Своєю чергою війт Срокова Катажина Садовська наголосила, що український захід уже давно став частиною життя місцевої громади. «Наша історія дуже тісно пов'язана. Сьогоднішня подія є доказом того, що в нашій ґміні ми живемо у взаємній повазі одне до одного та до польської й української культури», – підкреслила війт.

Про значення культури як простору зустрічі говорила і генеральна консулка України в Ґданську Світлана Криса. Вона зазначила, що саме Вармінсько-Мазурське воєводство вирізняється великою кількістю українських культурних заходів. Це, за її словами, пов'язано передусім з історією українців, переселених сюди під час акції «Вісла», а також присутністю нової хвилі українських мешканців, які приїхали після 2022 року. «Лише через культуру ми можемо довести, що ми народ, який хоче об'єднання, який хоче незалежності й хоче бути вільним», – наголосила Світлана Криса.

Водночас відкриття Культурного року стало нагодою нагадати й про складні сторінки історії. Голова Комісії у справах національних та етнічних меншин сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства Ярослав Слома говорив про досвід депортації українців, становище української меншини та підтримку України. Він також звернув увагу на проблему мови ненависті проти українців і необхідність реагувати на такі прояви.

Під час урочистості зачитали лист заступника міністра культури та національної спадщини Мацея Врубеля. У ньому політик підкреслив роль української культури в житті регіону та значення ініціатив, завдяки яким зберігаються мова, традиції та ідентичність.

Для людей, які багато років працюють у місцевій українській громаді, такі слова мають особливе значення. Іванка Оринчак, колишня вчителька школи в Срокові, яка нині – на пенсії, пам'ятає перші концерти української громади. Вона говорить, що сьогоднішній захід є своєрідною «зіркою» місцевого середовища – подією, яка дозволяє зустрітися, поговорити не лише про досягнення, а й проблеми. Найбільше її турбує майбутнє. Українців у Срокові – небагато, тому особливого значення набуває робота з дітьми. Малечу поступово залучають до організації заходів: вони допомагають із декораціями, приходять на зустрічі, цікавляться, що можна зробити ще. «Це вже чергове покоління, яке переймає ці знання, культуру і пісню. А це головне, що тримає», – підкреслила Іванка Оринчак. Вона помічає й іншу важливу зміну:

до українських ініціатив долучаються діти з польських родин. Для місцевої громади це добрий знак, адже традиція перестає бути лише справою однієї групи й стає частиною ширшого культурного життя.

Для гурту «Гаразд» з Ґданська, що був сьогодні на сцені, виступ у невеликому Срокові став не просто черговим концертом. Його учасники свідомо погоджуються приїжджати на такі заходи, навіть коли фінансові можливості організаторів обмежені. «Я тішуся, що маємо таку групу людей, яких я не мушу переконувати чи просити. Говорю їм, як є. Вони це приймають», – розповів представник гурту Петро Ярмола. Для «Гаразду» це також було своєрідним знайомством із новим місцем. Гурт ще ніколи не виступав у Срокові, й тому сприйняв запрошення як можливість зустріти нову публіку. Перед концертом музиканти підбирали програму разом з організаторами, враховуючи формат події та очікування глядачів.

У фіналі вечора залишилося головне – відчуття, що невелика громада все ще має силу збирати людей навколо культури. Богуслава Табака не приховує: організаторам потрібні й людські сили, й фінансова підтримка. У Срокові, за її словами, важливу роль відіграє допомога місцевої влади та будинку культури.

Можливо, саме тому назва цьогорічного Культурного року – «Коріння, що єднає» – виявилася влучною. Коріння тут означає не лише пам'ять про минуле. Це також люди, які повертаються до старих традицій, діти, які виходять на сцену, танцюристи «Черемоша», що відновлюють давній репертуар, і музиканти з Ґданська, які приїжджають грати для невеликої місцевої публіки.

31-й Культурний рік у Срокові розпочався. І разом із ним продовжується історія української культури на Вармінсько-Мазурській землі – історія, яка вже давно стала спільною частиною життя багатьох мешканців регіону. ●

eprasa.pl 80a2277e5c

ІНТЕРВ'Ю

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті та надано Івоною Марцішак

«Ми мусимо бути відкритими до кожної людини»

Розмова з Івоною МАРЦІШАК – президенткою фонду «Братерство»

– Фонд «Братерство», заснований єпископом Вроцлавсько-Кошалінської єпархії УГКЦ Володимиром Ющаком рік тому, діє в дусі Євангелія, підтримуючи гідність людини та спільне життя. Це можна прочитати на сторінці єпархії. Звідки взялася ідея заснування фонду і чим він займається на щодень?

– Робота фонду – це, як ти сказала, все те, що стосується людини, і все те, у чому ми можемо цій людині допомогти. А якщо говорити про сам процес створення фонду, то, чесно кажучи, за цим стоять роки праці. Наш владика Володимир довгі роки виношував ідею заснування саме такого фонду. А ми, ті, хто сьогодні входить до його складу, тривалий час працювали над статутом, над його основними ідеями, над тим, чим фонд має займатися і яким має бути його служіння в майбутньому. Усе це робилося, щоб зберегти євангельську правду, яка говорить, що найважливішою є людина. Ми хотіли, не втрачаючи християнської суті й наших принципів, водночас бути відкритими не лише для людей нашого віровизнання чи нашої національності. Тому це була досить широка ідея, яку потрібно було перекласти на мову конкретних дій, створити реальний механізм, завдяки якому можна було б служити людям – чесно, правдиво і так, щоб це приносило їм користь. І сьогодні ми думаємо, що нам вдалося.

– В Україні такі фонди вже працюють, але у Польщі, якщо йдеться про греко-католицьку церкву, подібних організацій досі не було. Тому, як розумію, назріла потреба такий фонд заснувати, відповідаючи на глобальні потреби Церкви?

– Потреба в цьому визріла з бажання ще більше і ще краще працювати, оскільки Церква служить не лише тим людям, які до неї приходять і є греко-католиками. Ми мусимо дбати про всіх християн, бути відкритими до кожної людини та відповідати на виклики, які ставить перед нами сучасний світ. Думаю, що глобальність нашої Церкви особливо органічно проявляється в діяльності нашого фонду. Ця ідея визрівала в нас уже давно: діяти ширше, глобальніше, не обмежуватися лише межами власної Церкви, а виходити назустріч усім, хто потребує допомоги, підтримки й добра. Думаю, що це справді неймовірний крок уперед, з яким виступив наш владика Володимир.

– Священники дуже часто повторюють, що Церква повинна бути живою. А фонд є найкращим прикладом цього, бо, як ти говориш, ви хочете працювати для людей у глобальному плані.

– Саме так хочемо працювати, адже потреба людини в допомозі, підтримці та людському ставленні не залежить від того, до якої Церкви вона належить чи якої вона національності. Водночас хочемо реалізувати душпастирський план нашої єпархії, оскільки єпархія кожного року опрацьовує план роботи, в який вносить всю діяльність, яку планує проводити як з дітьми, молоддю, так і старшими. Ми з усіма цими ідеями душпастирського плану співпрацюємо, оскільки фонд є єпархіальним.

– Виходячи зі статутної роботи фонду, він завдяки благодійній, освітній та культурній діяльності надає допомогу бідним, хворим, біженцям, а також дбає про спадщину греко-католицької церкви.

– Так, хоча зараз важко робити якісь масштабні проєкти, тому що більшість грантодавців чи організацій, які оголошують різні конкурси на рівні держави, воєводства або ґмін, у більшості своїх регламентів ставлять вимогу, аби фонд, який звертається про дофінансування, мав два роки закритої діяльності. Ми тільки рік функціонуємо, й тому маємо дещо обмежені можливості діяти на всіх рівнях, про які ти згадала. А проте зараз реалізовуємо два проєкти, які робимо у співпраці з іншими фондами, де виступаємо партнерами. І це чудово, бо можемо реалізувати проєкт, але водночас вчитися від фондів, у яких більший досвід. Усе це на користь нашій єпархії.

Зараз працюємо над проєктом від міністра оборони Польщі. Сам проєкт реалізовуємо у співпраці з фондом «Серце для всіх», який діє у нашому Західнопоморському воєводстві. Водночас він обіймає Західнопоморське та Любуське воєводства, а в його рамах організовуємо вишколи з безпеки та самозбереження. На сьогодні ми провели шість таких вишколів. Це дуже корисні навчання, оскільки дають реальні знання. Наприклад, як українські біженки чи мігрантки можуть захистити себе в небезпечних ситуаціях на вулиці. Вишколи – це вступ до більшого проєкту в рамах того самого гранту, завдяки якому будуть створені «місця безпеки». Тобто одна парафія у Західнопоморському та одна в Любуському воєводствах будуть нанесені на карту Польщі як «місце безпеки» з повним облаштуванням та обладнанням у разі якоїсь загрози, якби, не дай Боже, такі безпечні місця були потрібні.

– А в майбутньому на яких проєктах ви хотіли б зосередитися?

– Передусім ми хочемо зосередитися на проєктах, які стосуються навчання молоді в широкому розумінні, а не лише

eprasa.pl 80a2277e5c

культурної освіти чи проведення окремих вишколів. Хочемо системно працювати з молоддю, допомагати їй розвиватися, здобувати нові знання та можливості. Водночас важливим напрямом для нас є робота зі старшими людьми з України, які сьогодні залишилися тут і потребують особливої уваги та підтримки. Ми хочемо, щоб фонд був відкритим для різних поколінь і відповідав на реальні потреби людей, незалежно від їхнього віку. Й тут можемо вже похвалитися ще одним досвідом фонду, який здобув наш Сілезький відділ. Додам, що фонд «Братерство» ділиться на відділи, й так кожне воєводство має своє представництво фонду, де головують різні особи. Відділи працюють на своїх рівнях з огляду на потреби даного воєводства. А це можуть бути одні потреби для Сілезького воєводства й зовсім інші для Західнопоморського. Розподіл фонду на відділи виник вже під час нашої роботи, бо коли ми засновували фонд «Братерство», то не думали про це. Тому треба було прийняти відповідні рішення. Їх ми прийняли в березні. Зараз такі відділи працюють над завданнями, що відповідають потребам їхніх воєводств, а реалізація проєктів відбувається у межах окремих грантів. Такий розподіл загалом спрощує роботу самого фонду. Повертаючись до Сілезького воєводства, варто згадати про відділ у Катовицях, який останні пів року чудово попрацював. Він реалізовує на місцевому рівні чи вже не третій проєкт. Головою відділу є Ірина Яворська, дружина священника, й в рамах фонду «Братерство» було проведено чудові концертні проєкти під назвою «Таланти братерства».

– Ти сказала, що робите ставку на молодь, і якраз отець Руслан Марцішак, твій чоловік, у Вроцлавсько-Кошалінській єпархії є відповідальним за цей напрям, а молодіжні зустрічі, як-от у Білому Борі, відбуваються циклічно. Тому можна сказати, що молодь має постійну опіку.

– Так, це правда. Нам якраз в цій ділянці дуже легко співпрацюється, бо сходимося двоє і думаємо, що зробити для молоді та яким буде наступний проєкт. Отець говорить про свої потреби як директор душпастирства молоді, а також член єпархіальної катехитичної комісії, натомість я про свої проєкти. І тут можу згадати якраз про закінчений проєкт, який стосувався представлення інтересів, тобто голосу, молоді. Молодь сама організувала опитування про те, що хоче поміняти, як вона бачить себе за кілька років і що треба зробити, аби змінити несприятливі явища. Цей проєкт був реалізований стовідсотково самою молоддю, оскільки в регламенті було навіть записано, що не можна їм допомагати. Можна було тільки слідкувати за тим, що вони роблять. Чи не найголовніше тут – молодь хоче бути просто почута. Вони не хочуть, аби хтось за них придумував план роботи чи план на їхнє життя, а хочуть, щоб ми, дорослі, вслухалися у їхній голос.

– А на іншому полюсі – люди старшого віку. Наше суспільство старіє, і це не лише польська чи українська, а й загальносвітова тенденція. Тому ми дедалі більше повинні зосереджуватися на роботі зі старшими людьми.

– Так, і в цьому допомагає нам Caritas. Завдяки співпраці фонду «Братерство» з Caritas можемо користуватися величезним їхнім досвідом і також працювати над спільними проєктами: приділяти старшим людям увагу, забезпечувати належну опіку та створювати умови, у яких вони почуватимуться потрібними, захищеними й не залишеними наодинці зі своїми проблемами. Наш фонд може надавати допомогу в співпраці з різними іншими установами, тому, коли до нас, наприклад, звертається особа, незалежно від віку, яка потребує поради юриста, психолога чи психіатра, то фонд у цій справі має підписаний договір саме з Caritas у Щеціні.

Отець Матеуш Деменюк – віцепрезидент фонду «Братерство», Івона Марцішак – президентка фонду «Братерство», владика Володимир Ющак – єпископ Вроцлавсько-Кошалінської єпархії УГКЦ

На жаль, нам тепер уже здається, що минуло вже багато часу, відколи воєнні біженці чи мігранти живуть серед нас, і вже нібито повинно їм бути легше, а це не завжди так. По-перше, багатьох людей тримала надія – вони вірили, що зможуть повернутися додому. Але сьогодні дедалі більше осіб бачить, що ситуація складається інакше. Для декого саме зараз настає момент, коли потрібно прийняти рішення про те, щоб залишитися тут і почати будувати своє життя в новій реальності. І саме тому виникає потреба створювати можливості та механізми підтримки для цих людей, допомагати їм пройти цей непростий період адаптації й невизначеності. По-друге, ворожість до українців, яку ми бачимо сьогодні, поглиблюється, і наше завдання – бути поруч із людиною тоді, коли вона найбільше цього потребує. Тому ми повинні реагувати на кожен навіть найменший прояв агресії щодо українців для того, щоб зупинити її.

– З перспективи року, що минув від заснування фонду, чи бачиш сьогодні ще більшу потребу в його існуванні? Адже фонд отримав дуже символічну назву – «Братерство».

– Абсолютно так. Зараз ми на завершальному етапі підготовки нашої стратегії, яка буде розписана аж до 2030 року, тому перед нами завершальні розмови. А назва фонду справді дуже символічна. Її виникнення відбулося у дуже цікавих обставинах. Ми спершу написали статут фонду, але не мали назви. Мали ідею, але назва далі не народжувалася. Треба було вже подавати документи в суд, але все ще не було назви фонду. І коли владика Володимир приїхав до нас до Старґарда й ми сіли обдумувати назву, прийшов отець Руслан і сказав: «Нехай буде „Братерство"». Владиці ідея зразу сподобалася, і так отець Руслан спонтанно придумав назву фонду – «Братерство». А слово «Братерство» справді несе в собі велику символіку. Сам логотип фонду також дуже промовистий: дві з'єднані руки, які формують образ церкви без стін. Для нас це важливий знак відкритості – церкви, яка не обмежується стінами, кордонами чи поділами, а виходить назустріч людині. Ці з'єднані руки символізують готовність бути поруч, підтримати й допомогти. ●

eprasa.pl 80a2277e5c

Стефан ЛАШИН

До 70-річчя

Випускники українських класів: чи виконали свою місію?

Бартошицький ліцей і доля його вихованців

У вересні 1956 року в Педагогічному ліцеї № 2 у Бартошицях відкрили українські класи. Це була подія, на яку українське населення повоєнної Польщі чекало з великою надією. Інтерес до навчання був величезним – з різних куточків країни на вступні іспити приїхали сотні молодих людей. Першого року надійшло 240 заяв, а прийнято було 70 юнаків і дівчат.

Перед новоствореними класами стояло цілком конкретне завдання. Потрібно було підготувати вчителів, які могли б навчати українських дітей рідної мови, а водночас передавати їм знання про українську культуру, традиції та історію. Потреба в таких кадрах була дуже великою. У багатьох місцевостях, де жили українці, вже діяли групи учнів, які вивчали українську мову, але бракувало кваліфікованих учителів.

Сьогодні, через сім десятиліть після відкриття українських класів, варто поставити запитання: чи виконали їхні випускники завдання, яке свого часу перед ними поставили?

Не лише атестат, а професія

Відповідь на це питання найкраще дають не шкільні документи, яких, на жаль, збереглося небагато, а подальші долі самих випускників.

Українські класи в Бартошицях існували до 1970 року. За цей час їх закінчили 264 українські випускники. Ліцей протягом багатьох років був одним із головних осередків підготовки українських учителів у Польщі.

Перші випускники вже 1961 року отримали атестати зрілості та кваліфікацію вчителя. Вони були направлені до польських шкіл, де працювали також з українськими дітьми, організовуючи навчання рідної мови.

Отже, перше й основне завдання було виконане. Бартошицький ліцей дав польському шкільництву підготовлені педагогічні кадри. Але на цьому його значення не закінчувалося.

Учитель – не лише професія

Для багатьох випускників навчання в Бартошицях стало підготовкою не лише до професійної, а й до суспільної діяльності.

Колишня учениця Ліда Лойко (Іляш), випускниця 1969 року, згадувала, що школа всебічно підготувала її до професійної праці та суспільної діяльності, передусім «на рідній ниві». Важливою частиною цього життя була також участь у художньому колективі, який виступав у вармінсько-мазурських селах та на українських фестивалях.

Так було не лише в її випадку. Випускники ставали вчителями, вихователями, директорами шкіл, науковцями, громадськими та культурними діячами. Переважна більшість продовжувала навчання у вищих навчальних закладах. Багато хто протягом усього професійного життя залишався пов'язаним з українським шкільництвом та громадським життям.

Саме тут починається друга, значно ширша відповідь на поставлене питання.

Що залишилося після 1970 року?

У 1970 році українські класи в Бартошицях припинили існування у зв'язку з реформою системи підготовки вчителів. Але разом із закриттям класів не зникли їхні вихованці.

І це, мабуть, найважливіший доказ того, що школа виконала своє завдання.

Ліцей можна закрити одним адміністративним рішенням. Значно важче припинити те, що його випускники понесли далі у своє життя. Українські вчителі продовжували працювати в школах, навчати дітей рідної мови, організовувати культурне життя, брати участь у діяльності українських організацій. Вони передавали наступним поколінням те, чого самі навчилися в Бартошицях.

Тому історію українських класів не можна завершувати датою 1970 року. Їхня історія тривала далі – у житті та праці їхніх випускників.

Школа, яка залишилася у своїх вихованцях

Особливе значення має те, що через багато років після закінчення ліцею колишні учні не втратили зв'язку між собою. Зустрічі випускників, зустрічі класів, методичні конференції, семінари, екскурсії та інші форми спільної діяльності показали, що бартошицька школа створила не лише професійну, а й людську спільноту. Цей процес добре відображений у монографії Liceum Pedagogiczne nr 2 w Bartoszycach – klasy ukraińskie 1956-1970, яка містить біографії випускників і вчителів, спогади, інтерв'ю та матеріали про зустрічі випускників.

Цікаво, що польський педагог, професор Єжи Нікіторович, ознайомившись із цією монографією, звернув увагу саме на цей аспект. На його думку, колишні учні та вчителі створили своєрідний суспільний рух, спрямований на збереження та відродження родинної культури й пам'яті про неї. Водночас вони реалізовували себе як громадяни польської держави.

Це дуже важлива оцінка. Вона показує, що бартошицький досвід не слід розглядати лише як епізод в історії українського шкільництва.

Дві культури – одна школа

Українські класи діяли в польському педагогічному ліцеї. Учні навчалися разом із польською молоддю, мали спільних учителів, жили в одному шкільному середовищі. Водночас українські класи давали можливість вивчати рідною мовою не лише українську, а й такі предмети, як математика, фізика, хімія та біологія.

Це поєднання було важливим. Випускники не замикалися у власному середовищі, але й не втрачали своєї української ідентичності.

Молодь двох національностей щодня навчалася разом, пізнавала одна одну і вчилася співіснувати. Цю цінність випускники понесли із собою в доросле життя – у свої родини, професійні середовища та місця, де їм довелося працювати.

→

eprasa.pl 80a2277e5c

Григорій СПОДАРИК
Фото з сайту cerkiew.olsztyn.pl (автор Збіґнєв Піщако)

Книга про іконостас Катедрального собору в Ольштині

Нова книга «Іконостас Катедрального собору Покрови Пресвятої Богородиці в Ольштині» розповідає про історію, будову та символіку цього важливого елемента храму. Одним з її авторів став покійний Іван Курій, який розпочав роботу над виданням кілька років тому. Після його смерті працю продовжив Юліан Галушка, опрацювавши залишені матеріали, доповнивши їх і підготувавши книгу до друку.

Презентація видання відбулася в ольштинському греко-католицькому соборі. Зустріч стала також нагодою згадати Івана Курія, його роботу, організацію різних ініціатив та зацікавлення іконописом, а також інших людей, які протягом років були пов'язані з історією парафії та створенням і облаштуванням храму.

Книгу видала ольштинська греко-католицька парафія за фінансової підтримки самоврядування Вармінсько-Мазурського воєводства. Над виданням працювали священники, автори, перекладачі, фотографи та редактори. Презентацію провели Петро Табака, який написав проєкт, щоб отримати фінансову підтримку на створення книги, та журналістка Ярослава Хруник.

Книга розповідає не лише про самі ікони. Автори пояснюють будову іконостаса, символіку та місце у східній християнській традиції. Окрему увагу приділено історії його створення та значенню для ольштинської греко-католицької громади.

За словами пароха собору протоієрея Івана Галушки, спочатку книгу планували підготувати до 40-річчя парафії. Пізніше її хотіли додати до більшого видання, присвяченого 50-річчю громади. Після смерті Івана Курія ці плани змінилися, однак розпочата ним робота не була перервана.

Юліан Галушка, завершуючи працю над книгою, досліджував також візантійську традицію, церковну архітектуру та богословське значення окремих елементів іконостаса. Як зазначив автор, під час роботи важливо було також правильно передати українською та польською мовами спеціальні терміни, пов'язані з традицією Київської Церкви. Ольштинський іконостас має власний характер і не є точною копією класичних зразків. Його архітектура, різьблення, колони та композиція ікон створюють цілісну частину інтер'єру собору.

Нове видання допомагає краще пізнати не тільки ольштинський іконостас, а й історію греко-католицької громади та її духовну спадщину. Книгу можна придбати, зв'язавшись із греко-католицькою парафією в Ольштині. ●

Проведені дослідження показали, що в ліцеї не було конфліктів на національному ґрунті. Це особливо важливий результат, адже йдеться не лише про організацію навчання, а про формування культури взаємної поваги та співжиття.

Саме тому досвід Бартошиць можна розглядати як своєрідний приклад співіснування двох культур. Українські учні отримували можливість зберігати мову та традицію, а водночас ставали повноправними учасниками польського суспільного життя.

І, можливо, саме ця частина бартошицької спадщини сьогодні заслуговує на особливу увагу. Цінності взаємної поваги, співжиття та здатності бачити в іншій людині не противника, а партнера, потрібні й сучасному польському суспільству, яке дедалі частіше розділяють суперечки та конфлікти навколо української присутності й української проблематики.

Найкращий критерій – подальше життя випускників

Якщо оцінювати школу лише за кількістю випускників, отриманих свідоцтв чи результатами іспитів, відповідь на питання про її успіх буде неповною. Педагогічну школу варто оцінювати передусім за тим, як її вихованці використали здобуті знання і цінності у своєму подальшому житті.

У випадку бартошицьких українських класів відповідь є особливо виразною. Випускники не лише здобули професію. Багато з них протягом десятиліть працювали з дітьми та молоддю, навчали української мови, займалися культурною і громадською діяльністю, а дехто обіймав відповідальні посади у сфері освіти й науки.

Їхній подальший доробок показав, що вплив бартошицьких класів виявився значно ширшим, ніж передбачалося спочатку.

Спадщина, яка не закінчилася

Тому на запитання, чи виконали випускники українських класів Педагогічного ліцею № 2 у Бартошицях завдання, які перед ними поставили, можна відповісти ствердно.

Так, вони стали вчителями. Так, вони працювали з українськими дітьми. Так, вони допомагали зберігати українську мову та культуру. Але найважливіше – вони передали отримані в Бартошицях знання й цінності наступним поколінням.

У цьому полягає найбільший успіх цієї школи.

Її можна було закрити в 1970 році. Але неможливо було закрити те, що вона вже встигла сформувати в людях. Бартошицькі українські класи припинили своє існування, але їхня справа продовжилася в житті та праці їхніх випускників.

І, можливо, саме це є найкращою відповіддю на питання, навіщо вони були створені. ●

eprasa.pl 80a2277e5c

Леся САМЧИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Життя, яке стало сюжетом для книг

Є письменники, яких варто читати через їхні книги. А є ті, чиї книги неможливо до кінця зрозуміти без їхньої біографії. Іван Багряний саме з таких. Він обрав втечу з табору у тайзі замість покори радянській владі. Його твори – це автобіографічні трилери і драми, написані з власного досвіду. І нам лишається тільки дивуватися, скільки одній людині треба було мати на то все сил і духу, щоб не тільки не зламатися, а йти наперекір системі.

Іван Багряний *(на фото)* – літературний псевдонім Івана Лозов'яги, який народився 2 жовтня 1906 року в селі Куземин біля Охтирки на Сумщині в родині робітника-муляра. Батьки Івана не були заможними, тож його дитинство було звичайним дитинством українського сільського хлопчика. Попри ремісниче походження Іван мав хист до творчості і ще школярем почав писати вірші та малювати. Але через брак коштів по закінченню початкової школи в 1920 році пішов навчатися на маляра та гончара до художньо-керамічної школи.

Після здобуття середньої освіти юнак пробував різні заняття: працював і робітником на цукроварні, і вчителем малювання, і складачем у друкарні. Але все ж таки його вабило мистецтво, тож, маючи хист до малювання, він влаштовується ілюстратором у кам'янець-подільську газету, де вперше друкує свої вірші.

Деякий час Багряний мандрує Україною. Спочатку їде на Донбас, а потім до Криму та на Кубань. Під враженням від цієї подорожі 1925 року він власноруч художньо оформив і видав під псевдонімом Іван Полярний свою першу збірку новел «Чорні силуети». Це були п'ять оповідань про розруху, сирітство, бідність та жорстокість життя простих українців.

Через рік Іван їде до столиці здобувати вищу освіту в Київському художньому інституті. Він вперше потрапляє у велике місто, де все кипить ідеями, прогресом і мистецтвом. Це були такі короткочасні 1920-ті – коли радянська влада лише встановлювалася, а тому українська культура мала змогу швидко розвиватися без заборон. Тож молодий митець пише вірші, малює і вірить у майбутнє. Швидко потрапляє до кола українських письменників і вступає до літературної організації МАРС – «Майстерні революційного слова». Серед його знайомих і товаришів були Валер'ян Підмогильний, Борис Антоненко-Давидович, Борис Тенета та інші літератори. Перебуваючи під впливом творчості Миколи Хвильового, який часто використовував епітет «багряний», юний Лозов'яга обирає собі літературний псевдонім Багряний. Поступово він стає помітним письменником і водночас все більше конфліктує із радянськими наративами в культурі.

У 1929 році Багряний знову власним коштом видає поему «Ave Maria», адже практично всі його твори на той момент вже не публікуються офіційно, бо не проходять цензуру. Цю поему теж невдовзі забороняють.

Закінчити художній інститут Багряному так і не вдалося. Причина – він був занадто неблагонадійним. Ще б пак – самостійно покинув комсомол і пише про бідування українського населення, в той час як всі селяни і робітники мали щасливо прямувати до світлого майбутнього.

У 1930 році виходить історичний роман Багряного «Скелька», який стає однією з причин звинувачень письменника в контрреволюційній агітації. На початку 30-х радянська система ще тільки формувала ту репресивну модель, яка згодом стане максимально жорсткою, але вже тоді національна позиція української інтелігенції була неприйнятною. Тож митці поставали перед вибором – або писати за встановленими правилами, або бути в опозиції, ризикуючи власною кар'єрою і життям. Для прямолінійного та запального Багряного цей вибір не стояв, бо він його зробив ще в дитинстві. Коли Івану було 13 років, сталася жахлива подія – до родини Лозов'яг прийшли озброєні більшовики і прямо на очах хлопчика розстріляли його дідуся та рідного дядька. Дідуся стратили за те, що не хотів віддавати радянській комуні свою землю та пасіку, а дядька – за участь в Українській визвольній революції 1917-1921 років. Пізніше Багряний згадував, що «більшовики вдерлися в мою свідомість кривавим кошмаром». І цей досвід на все життя сформував у нього відразу до комуністичної «справедливості».

У квітні 1932 року письменника вперше заарештовують за контрреволюційну агітацію. Насправді ж просто за те, що він був українським інтелектуалом, писав рідною мовою і висловлював власні думки. На той момент Івану було лише 25 років. Майже 11 місяців він провів у тюрмі в одиночній камері, після чого отримав три роки заслання на Далекий Схід. Там він опинився серед тайги в спецпоселенні українців, переселених туди ще в попередні десятиліття, змушених жити впроголодь і важко працювати в умовах постійної мерзлоти.

В цей час Україна переживає Голодомор, мільйони українців гинуть від голоду. Багряний тікає із заслання, але його схоплюють і засуджують до нового терміну – знову три роки, але вже у таборах суворого режиму. Цей досвід власної втечі він пізніше опише в романі «Тигролови». Це саме той роман, з якого є сенс відкривати для себе Багряного як письменника. І попри те, що в ньому йдеться про жахливі речі (арешт, каторгу, переслідування, радянську репресивну систему), це історія не про страждання, а про сильну духом людину, яку можна поневолити фізично, але не зламати морально. «Тигролови» побачили світ 1946 року і перекладені англійською, німецькою та нідерландською мовами.

Що цікаво, саме під час заслання в особистому житті письменника відбулася важлива подія: він одружився з українкою Антоніною Зосимовою. У цьому шлюбі народи-

eprasa.pl 80a2277e5c

лися двоє дітей – син Борис і донька Наталя. Але родина не змогла бути разом: численні життєві перипетії у житті Багряного фактично відібрали у нього сім'ю.

Після повернення із заслання Багряний переїздить до рідної Охтирки. Тут він працює художником, малює приватні замовлення, керує дитячим художнім гуртком при місцевому театрі. Проте звичайне життя тривало недовго. 1938 року Багряного вдруге заарештували. Цього разу його звинуватили в участі та керівництві націоналістичною контрреволюційною організацією. Слідство тривало майже два роки, до 1940-го. Цей час він провів у харківській тюрмі, з яких 83 дні – у камері смертників. Його допитували й катували, вимагаючи зізнань у власних злочинах і свідчень проти друзів, але він нічого не підписав. Через брак доказів і важкий стан здоров'я Багряного відпустили під нагляд. Пережите під час цього ув'язнення він описав у романі «Сад Гетсиманський», який вийшов друком 1950 року і став одним із найвідоміших художніх свідчень про радянську тюремну систему. За назву роману автор бере біблійний Гетсиманський сад – місце, де Христос перед стратою переживає страх і страждання. А Гетсиманський сад для Багряного – це радянська тюрма XX століття, де він пережив тортури й насилля.

Треба сказати, що літературний стиль Багряного відрізнявся від інших. Він писав просто і водночас емоційно, критично, іноді навіть надзвичайно різко. Його твори – це тексти людини, яка бачила злочин і має обов'язково про нього розповісти, називаючи речі своїми іменами. Його цікаво читати як героя, який опинився в ситуації, де інші ламаються, але тільки не він.

З початком ІІ Світової війни життя Івана Багряного знову змінилося. Він розуміє, що прийшов час боротися з радянським режимом. І коли він, будучи проїздом в Києві, зупинився в одного зі своїх товаришів, той, побачивши на Багряному грубезний довгий плащ, здивовано запитав: «Куди ти зібрався в такому вигляді?» На що отримав відповідь: «В ліси. А який у нас тепер ще може бути інший шлях?»

Відтак Багряний переїздить на Західну Україну, де приєднується до українського підпілля. Працює у повстанській пропаганді: пише тексти й агітаційні матеріали. Бере участь у створенні Української головної визвольної ради – організації, що керувала українським визвольним рухом. Багряний був противником радянського режиму, але це не означало його прихильності до нацистської Німеччини. У роки німецької окупації він писав сатиричні твори, в яких висміював німецьку політику в Україні.

У 1944 році після повернення радянських військ Багряний приймає рішення виїхати до Європи. Для нього це був дуже важкий вибір, тому що в Україні залишалися дружина і двоє дітей. Однак життя в радянській системі означало б для нього новий арешт або навіть розстріл.

Спочатку письменник мешкав у Словаччині, а згодом перебрався до Німеччини, де поступово став не просто письменником-емігрантом, а одним із помітних діячів українського політичного та культурного життя: заснував газету «Українські вісті», займався організацією української еміграції, виступав проти радянської пропаганди. Також доклав зусиль, аби запрацювали видавництва «Прометей» та «Україна», які видавали книжки українських письменників, заборонених в СРСР.

По закінченню ІІ Світової Радянський Союз вимагав повернення своїх громадян, які емігрували до Європи. Репатріаційні комісії прибували у європейські табори для емігрантів і переконували громадян повернутися додому. Для багатьох українців, які виїхали до Європи, це було неприйнятним, адже приїзд додому означав повернення до тоталітарної системи тортур і репресій, від якої вони втекли. Проте вони не могли про це відкрито заявити. Тож Багряний став їхнім ідеологом і захисником – він офіційно виступив проти повернення українців і в 1946 році написав один із найвідоміших своїх публіцистичних памфлетів «Чому я не хочу вертатися до СРСР?», де пояснював західній аудиторії, чому люди, які жили в радянській системі, не хочуть повертатися, а радянська Україна та Україна як народ і країна – не одне й те саме. Він описував репресії, табори, переслідування, Голодомор, знищення українців та пережитий власний досвід. Багряний фактично першим заявив на весь світ, що відбувається за «залізною завісою». І його почули. Цей памфлет був перекладений багатьма європейськими мовами.

1948 року він засновує Українську революційно-демократичну партію. Його цікавила не тільки боротьба проти радянської влади, а й питання, якою має бути майбутня Україна. Він виступав за незалежну українську державу з демократичним політичним устроєм.

Саме в еміграції розпочалася друга сімейна історія Багряного. Він одружився з Галиною Тригуб, яка походила з Тернопільщини. У них народилися син Нестор і донька Роксолана. За спогадами Нестора, батько багато писав, але водночас займався домашніми справами, гуляв із сином, розповідав йому про Україну, учив вирізати сопілку. Як людина Багряний був енергійним і товариським. В особистому родинному спілкуванні було багато гумору та звичайних теплих стосунків. Але у політичних питаннях він був дуже принциповим.

Водночас болючим питанням для письменника була доля його першої сім'ї. Його старший син Борис виріс в радянському середовищі, де його світогляд сформувала офіційна ідеологія. У 1956 році Борис виступив по радянському радіо із засудженням позиції Багряного та його памфлету про неповернення. Це був публічний конфлікт між батьком і сином, який сильно вплинув на Багряного.

Останні роки життя письменника були нелегкими. Він мав серйозні проблеми зі здоров'ям, зокрема страждав на туберкульоз і діабет, але продовжував працювати. У цей період він написав та опублікував «Марусю Богуславку» – першу частину незавершеної епопеї «Буйний вітер». Згодом його здоров'я настільки погіршилося, що він уже не міг сидіти, а тому клав на груди спеціальну дощечку, щоб продовжувати писати лежачи. Останній його роман «Людина біжить над прірвою» вийшов уже посмертно.

У 1963-му в Чикаго ініціювали нагородження Багряного Нобелівською премією з літератури, проте здобути її завадила раптова смерть письменника. Помер Багряний 25 серпня 1963 року у віці 56 років. Похований в німецькому місті, де прожив майже все своє емігрантське життя, – Новому Ульмі.

Багряний був не просто письменником і політичним в'язнем, а справжнім еталоном людської гідності й незламності духу. Попри арешти, ув'язнення, війну, хвороби та еміграцію, він прожив життя людини, яка обрала волю замість покори. «Сміливі завжди мають щастя» – так казав головний герой «Тигроловів» Григорій Многогрішний. Власне, так вважав і сам Іван Багряний. Для нього це була не просто фраза, а принцип, якого він намагався дотримуватися в житті. Можливо, саме в цьому і полягала його особиста перемога – не дозволити системі зламати себе попри всі тортури. ●

eprasa.pl 80a2277e5c

Петро ВІРХНЯНСКИЙ

Слово до «Лемком єм…»

Продовження з попереднього номера

Вшытко ясне як сонце, та: *Settlements with Rusyn minority self-government* то русинскы села, лежащы в гнешній Мадярщыні (з греко-католиками Мадяронами). Заґорскій не зна темы, а словацкы Русине протестуют, хоц Ігор Гузь виразло пише, же єст то справа лем Украіны: *Підготував відповідне звернення до тимчасово виконуючого обов'язки Міністра закордонних справ України, голови Українського інституту національної пам'яті, голови Держгеокадастру, голови Національної комісії зі стандартів державної мови та президента Національної академії наук України з проханням активізувати процес переходу на офіційному рівні до вживання українських назв іноземних топонімів. Звернення підтримали 17 моїх колег-депутатів. Це питання не про зміну назв у сусідніх державах, а про наше право використовувати власні історично сформовані назви у наших державних установах, документах та офіційному вжитку.* ***Це питання не про зміну назв у сусідніх державах, а про наше право використовувати власні історично сформовані назви у наших державних установах, документах та офіційному вжитку.***[1] Голос зразу піднесли хыбаль зато, же першого згадує міністра справ закордонных. Кєд такє зачытам, зразу думам, же нич ся не змінило, гнешні Русине-Лемкы (так як скорше діяче РСО и ЛС) фурт не хочут мати нич спільного з Украіном. Не перестают співати в хорі, котрого диригентом фурт єст Москва, и Украіні, борячій ся о жыття, прібуют бесідувати, так само як роблят то московиты, што Украінцям вільно и чом того ци тамтого аджи в себе в дома робити не годны.

Не знам тіж и того чом Заґорскій утримує, же: *We wszystkich łemkowskich źródłach przewija się podkreślenie tego, że Łemkowie nie są częścią narodu ukraińskiego. Dlaczego więc Kijów znów chce z Łemków zrobić Ukraińców?* Ци аби справді во вшыткых, та чом зас «*znów*»? Прецін сам пише, же Украінці цілий час, безустанно, роблят сесе з меншым або більшым хосном. Думат хыбаль, же йому можна більше, же право и справедливіст єст по його стороні. Йому вільно голосити, же Лемкы сут окремым народом, бо він твердит, же сут, а іншы раціі не мат так долго, як долго не доведут, же то він ся минят з істинном. В дописі з 30 липня 2026 р. пише: *Najważniejsze jest jednak coś innego. Zjednoczenie w swoim oświadczeniu nie wskazało właściwie ani jednego konkretnego zdania z artykułu, które byłoby fałszywe. Nie przedstawiono dokumentu, który przeczyłby przywołanemu faktowi. Nie wskazano konkretnego błędu historycznego. Nie przeprowadzono polemiki z konkretną tezą.* Вшытко, чого нибы то ОЛ не зробило, было в одповіди проф. Святослава Романа Ґаля, та книжці проф. Гальчака.

На жаль, сут и іншы спорны справы, над котрыма не мож перейти обоятно. Жадна півправда не єст и ниґда не буде правдом. На жаль, Заґорскій пишучы, же: *Il Rzeczpospolita podjęła próbę stworzenia odrębnego szkolnictwa łemkowskiego. W 1934 r. ukazał się pierwszy elementarz przeznaczony dla dzieci łemkowskich, opracowany przez Metodyja Trochanowskiego.* ***W kolejnych latach powstały następne podręczniki oraz czytanki*** – не пише правды, а ньом маніпулює. Лемківскы шкільны книжкы справді напечатано при величезным вспертю польскоі державы (*Буквар. Перша книжечка для народных школ* [«Львов» 1933]; та *Буквар. Друга книжечка для народных школ* [«Львов»1934]). До лемківскых шкіл впроваджено іх в вересни 1934 р., єднако коротко обовязували, лем до серпня 1939 р., пак замінено іх украінскыма (адже в часі ґітлерівскоі окупациі). Зашмаряно ім, же сут переводом польскомовного букваря першокласників, же мают аджи такы самы ілюстрациі. Юліян Тарнович пише, же: *за саботування цих букварів сипалися високі кари на батьків шкільних дітей, як напр.: господар Іван Піх із села Лосє коло Лабової (таких були сотки!) заплатив – за те тільки, що зовсім розумно оспорював і доказував недоцільність таких «лемківських» букварів – кару 100 зл. на основі оречення старости в Новому Санчі. Таких випадків було від часу введення лемківського букваря сотки на Лемківщині. Так то батьків, що правно і морально обстоювали зовсім згідно з польським законом про шкільництво з 31 липня 1924 р. право до науки своїх дітей в українській мові та ставали в обороні рідної нації й рідної культури, карали тюрмою.*[2] Протестацию проти лемківскым підручникам підняли не лем украінскы діяче, а и члены Русской Селянской Організациі (РСО). Стародруссине з РСО, соцялістичной, лемківской організациі діячам Лемківского Союза (заложеного 8 грудня 1933 р. в Сяноці) – завдякы котрым створено лемківскы підручникы – зашмарили зраду русскости, та допомаганя польскій владі в одтинаню Лемковины од рускых коренів и о прикладаня рукы до якнайскорійшой полонізациі Лемків. Стародрусине з РСО діючой в цілій Галичыні, в осени 1937 р. протестували проти збільшыню годин польскоі мовы (очывидно, коштом лемківскоі) та проти навчаню іншых предметів в лемківскых школах польском мовом, а не нашом. Выступляли товды тіж проти закладаню на лемківскых школах та при головных дорогах Лемковины таблиц інформацийных лем в польскій мові. Діяче ЛС жадали од державной влады не приниманя на посаду учытеля в лемківскых школах Украінців (того жадали и діяче РСО), што, очывидно, вписувало ся в польску рацию стану. Діяче ЛС, адже першой лем лемківскоі організациі діючой лем на Лемковині, домагали ся реформ не лем в шкільництві, але и в релігійнім жытю нашых предків. На іхню думку, на Лемковині мала бы быти створена окрема, греко-католицка єпархія, очолена, очывидно, не Украінцьом, а стародруссином, што тіж згідне было з польском рацийом стану. Нове єпископство, обнимаюче лем Лемківщыну, мало бы мати не лем свою капітулу, але и семінарию, бо подля діячы ЛС перемыска семінария украінізує семинаристів (так думали и члены РСО). Апостольску Адміністрацию для Лемківщыны в цілости выділено з перемыскоі, греко-католицкоі єпархіі.

eprasa.pl 80a2277e5c

Передвоєнна лем лемківска організация мала свою пресу – Лемка (а так по правді, то был то *Łemko*), фінансованого польском владом.[3] Мериторичну вартіст *Łemka* ниско оцінено в справозданю з діялности Комісиі до справ Лемківщыны. Стверджено, же хоц: *poziom jego (Łemka – органу пресового LS – PW) nie był zbyt wysoki, jednak był on chętnie czytany przez Łemków, a nawet liczba czytelników w roku bieżącym wykazuje wzrost w stosunku do 1937 r. «Łemko» występuje silnie przeciw ukraińskim tendencjom «Naszego Łemka»* (украінска газета печатана в роках 1934-1939 во Львові) *і «Ziemi i Woli»* (тіж газета выдавана во Львові, але старорусска) *na terenie Łemkowszczyzny*.[4] Добрі знати, же хоц ґазету Лемко Союза печатано в лемківскій мові, то вшытко в нім записане было латинком (на мою думку, то рубаня рускых коренів). Товды не было ищы гнешньой кодифікациі, зато мова сесой ґазеты была ріжна, залежала од того, де ся народил автор.

Першій лем лемківскій організациі (адже Лемко Союзови) на нич здала ся допомога польской влады, не задуже Русинів здоляли одвести од украінской національной свідомости. До такого высновку мож дійти по лектурі того, што міністер справ внутрішніх пише в писмі до Міністерства Вызнань Релігійных и Загальной Освіти (Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego). Твердит, же: *prowadzona od kilku lat na Łemkowszczyźnie akcja w kierunku odseparowania Łemkowszczyzny od wpływów ukraińskiego nacjonalizmu natrafiła na duże trudności wobec braku miejscowej inteligencji, która posiadałaby wyraźne poczucie odrębności Łemków od Ukraińców i Starorusinów i mogła być skutecznie wykorzystana do pracy propańстwowej w tym terenie*.[5] Зо справозданя Комітету Воєвідского до справ Лемківщыны довідати мож ся и того, же в 1938 р. діяльніст ЛС праві на гет завмерла, а члены сесой організациі не дают гваранций вірнопідданчого підпорядкуваня ся, а што важнішше, не мают великого впливаня на місцеве суспільство.[6]

З Заґорскым єднако не мож не згодити ся, кєд пише, же на Лемківшыні: *Podobnie jak w wielu regionach Europy Środkowo-Wschodniej nowoczesna świadomość narodowa dopiero się kształtowała*. Признати єднако мушу, же не розумію, чом за сесы поділы до днес зідаючы Лемківщыну винит лем Украінців. Сам прецін визнає, же: *W drugiej połowie XIX w. na Łemkowynie rozpoczął się proces, którego skutki są widoczne do dziś. Nie był gwałtowny ani narzucony siłą. Polegał na stopniowym przekonywaniu społeczności łemkowskiej, że stanowi część narodu ukraińskiego. Działania te prowadziły organizacje narodowe, duchowieństwo greckokatolickie oraz środowiska intelektualne rozwijającego się ukraińskiego ruchu narodowego. Ich efekty do dziś dzielą samych Łemków*. Додам, же Украінців нихто не всперал, ба з нима бороли ся вшыткы (ЛС, РСО и польска державна влада), но а ЛС мав спертя польской державы, а старорусине з РСО русинской еміграциі, головно гамерицкой.

Признати треба, же не вшытко, о чім писал Заґорски, мож спокійно вышмарити на історичний смітник. Єднат нас не лем тото, же оба сме Лемками, подібний образ старой Лемковины явит ся и мі. Тіж думам, же: *Na Łemkowynie wówczas nie wykształcił się jednak jeden dominujący kierunek. Obok* ***nielicznych*** *zwolenników orientacji ukraińskiej funkcjonowali rusofile oraz środowiska podkreślające odrębność Łemków jako osobnej wspólnoty etnicznej*. Застережіня мам лем до слова «nielicznych», зато-м го погрубил. Прецін в лютім 1946 р. на 7 652 осіб мешкаючых в новосанчівскым повіті, адже неяко в серци західнього бастіона русскости, за лемківском, національном тотожністьом оповіло ся 4226 осіб (55%), за украінском 1654 (22%), а за польском 1001 (13 %) и лем 771 особы (10%) записали ся яко Русине.[7] Шкода, же сесым списом обнято лем вісем нашых сел (з котрых част в маю 1945 р. выіхала юж до СССР). В двох праві вшыткы оповіли ся за украінском наційом (Криниця и Пивнична), а в єдній більшіст (Украінці в Мушыні становили 2/3 села). З загального спису перепровадженого в 1931 р. довідуєме ся зас, же в воєвідстві краківскім на 60 328 осіб записаных з мовом руско-украінском більшіст подала єй яко руску (58 279-96,6%), а лем 2 049 осіб яко украінску (адже лем 3,4%).[8] Припомну єднако, же чыслам поданім в списі з 1931 р. тіж не мож вірити на 100%, но бо до Клюбу Украінскых Послів во Варшаві мешканці Полян и Береcту выслали скаргу-зажаліня. Писали, же примушано іх до подаваня руской мовы яко рідной заміст украінской, під сесом петицийом підписало ся 20 осіб. Подібна акция мала мати місце в Мацєєвій.[9] Особы, зберaючы даны до спису перепроваджаного в 1931 р., так само правдоподібні поводили ся и в іншых нашых селах, але більше никому юж ани до головы не пришло, же на спосіб збераня так важных прецін інформаций мож писати зажаліня.

Далі буде

---

1. *Історичні назви топонімів на українських етнічних землях мають повернутися в офіційний вжиток*. [в:] https://www.facebook.com/Guz.Igor/, впис з 1 серпня 2026 р.

2. Ю. Тарнович, *Польська політика в Лемківщині* [в:] Annali. Annals of Lemkivshchyna ч. 6, Кліфтон, Н.Дж. 2001, с. 22. Додати треба, же кара наложена на Івана Піха єст барз велика, за робочый ден (од сходу до заходу сонця) в поли жена діставала товды злотівку, косяр міг заробити и 2 зл., а за 100 зл. мож было купити добру корову.

3. Protokół posiedzenia Komisji Wojewódzkiej ds. łemkowszczyzny z dn. 27 maja 1938 r., s. 36. [в:] AAN, zesp. MSW SYG. 1058, c.15. *Materiały dotyczące Łemkowszczyzny. Szkolnictwo, sprawy kulturalne i inne*.

4. *Sprawozdanie z działalności Komisji Wojewódzkiej ds. Łemkowszczyzny za okres od maja 1937 do maja 1938 r.* [в:] AAN, zesp. MSW syg. 1058, c.56.

5. Такє найдете в писмі MSW з дня 7 липця 1938 р. до MWRiOP [в:] AAN, zesp. MSW syg. 1058, c.15. *Materiały dotyczące Łemkowszczyzny. Szkolnictwo, sprawy kulturalne i inne*.

6. *Sprawozdanie z działalności Komisji…* [в:] AAN, zesp. MSW syg. 1058, c. 52.

7. A. Kwilecki, *Fragmenty najnowszej historii Łemków (ze szczególnym uwzględnieniem Łemków sądeckich)* [в:] Rocznik Sądecki, T. VIII, c. 264.

8. A. Krysiński, Ludność ukraińska (ruska) w Polsce w świetle spisu z 1931 r. [в:] Sprawy Narodowościowe R. XI NR 6., c. 2.

9. Sprawozdanie sytuacyjne miesięczne z życia społeczno-politycznego i mniejszości narodowych [в:] WAPK zesp. UWKr syg. 277., c. 67.

eprasa.pl 80a2277e5c

ОГОЛОШЕННЯ

50 років разом! Історія, яка триває

П’ятдесят років музики, творчості, людських історій, спогадів та невичерпної любові до української культури. Все це про легендарний фестиваль JarmaRock FEST. Цей захід вже давно став невід’ємною частиною культурного життя українців.

Щороку восени вся українська громада збирається на півночі Польщі на так зване «свято української культури». Уже протягом півстоліття з різних регіонів Польщі, а навіть і з-за кордону, люди з’їжджаються туди для того, щоб зустрітися зі своїми друзями та знайомими, яких давно не бачили і відчути себе частиною великої української родини. Тому, образно кажучи, цей фестиваль вже давно отримав особливу «народну відзнаку» за його унікальний зустрічно-гуртуючий характер.

Цього року фестиваль JarmaRock FEST відзначає свій 50-річний ювілей. За ці п’ять десятиліть написалася ціла історія. Ще у 1970-х роках був проведений перший Український молодіжний ярмарок, першочерговою метою якого було згуртувати українську молодь у Польщі. У результаті вийшло створити подію, що сьогодні об’єднує не просто окрему цільову групу, а цілі сім’ї, родини та покоління. Чи можна це назвати своєрідним феноменом? Однозначно, що так. Сьогодні це не звичайна музична подія, що регулярно проводиться з року в рік, це нагадування для усіх нас, ким ми є та яку життєво-культурну місію виконуємо протягом багатьох років.

Для усіх нас «Ярмарок» вже став настільки рідним та своїм, що кожен напевно має якісь асоціації та спогади, пов’язані з ним. Хтось згадує свою молодість, зародження справжньої на роки дружби, становлення власного світогляду, знайомство з новими людьми, рідні серцю мову, пісні та вірші.

Цьогорічний фестиваль стане тим місточком між минулим та теперішнім, що об’єднає усіх нас навколо традицій, цінностей, спогадів і тих важливих моментів нашої спільної історії. Невипадково символікою ювілейного фестивалю стала вишивка. Саме вона є символом переплетення пам’яті поколінь, історій людей та культурної спадщини. На плакаті зображено число 50, що відтворене саме у вишивці, яка складається з різнокольорових ниток. Кожна нитка у цьому числі ніби символізує кожного з нас, хто був причетний до створення цілої історії JarmaRock FEST. А переплетення цих ниток, зібраних разом у стібки, що утворює міцне полотно, нагадує нам, як із маленьких окремих елементів народжується ціла історія фестивалю, а водночас з ним і сила, і єдність великої нашої спільноти.

Тому щиро запрошуємо розділити ці два дні святкування разом для того, щоб пригадати пройдений шлях, зустрітися з тими людьми, хто став частиною цієї історії, відкрити для себе нових музичних виконавців, разом поспівати пісень, від душі натанцюватися та відчути неймовірну атмосферу цього дійства.

Приходьте 20-21 листопада і станьте частиною ювілейного легендарного фестивалю JarmaRock FEST. Адже це не просто концерт, це насамперед люди, які щороку його створюють: організатори, волонтери, учасники, артисти, і ті, хто з року в рік приходять – гості, друзі, глядачі, які своєю присутністю наповнюють його емоціями та залишаються з нами назавжди.

JarmaRock FEST – це усі Ви.
Це усі МИ!

eprasa.pl 80a2277e5c

Передплата «Нашого слова» на 2026 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**145,00** зл	**290,00** зл	**580,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**7,00** зл + поштові оплати	**155,00** зл	**310,00** зл	**620,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**7,00** зл без поштових оплат	**91,00** зл	**182,00** зл	**364,00** зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
550,00 зл	**1100,00** зл
130,00 євро	**260,00** євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
200,00 дол КАНАД.	**400,00** дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
580,00 зл	**1160,00** зл
140,00 дол США	**280,00** дол США

Релігійна зустріч для жінок у Видмінах

У парафії Святих Володимира і Ольги у Видмінах **17 жовтня** відбудуться «**Зустрічі для жінок – дорога до внутрішньої гармонії та глибокої зустрічі з Богом**». Подію організовує Ольштинсько-Ґданська єпархія Української греко-католицької церкви. У програмі – Божественна літургія, духовні науки та рефлексія, спільна молитва, майстер-клас, час для розмови й індивідуальної духовної зустрічі.
Для участі потрібна попередня реєстрація за телефоном: **570 502 571**.

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Можливе запізнення газети залежить не від видавця, а від пошти.
Нагадуємо, що замовлення на передплату приймає також Kolporter (kolporter.com.pl).

Редакція

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Lesia Korostatevych (Warszawa), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 80a2277e5c

eprasa.pl 80a2277e5c